

ÚJABB NAGY ÉRTÉKEKET FEDİZTEK FEL a Szépművészeti Múzeum grafikai anyagában

Az utóbbi néhány év szerencsés korszakot jelöl a magyar múzeumok életében. Művészeti, régészeti, történeti emlékek gazdag sora került napvilágra. Mátyás visegrádi palotájának vörösmárvány falikútja, a szombathelyi Isis-szentély emlékei, a Várpalotán kiasott ritkaság, a hun áldozati üst, a sztálinvárosi barbár ezüstpénz-lelet, az ószónyi ókeresztény püspöksír, Hadrián óbudai aranypalotája, a soproni zsinagóga, hogy csak a legkiemelkedőket említsük, jelentős események a magyar régészet és muzeológia történetében. Szerencsésnek mondható az elmúlt néhány év azért is, mert a tudományos munka és a népszerűsítő feladat helyes egyensúlya alakult ki. A szakosított feldolgozások publikálásának és a népszerűsítő irodalomnak soha nem volt ekkora kibontakozási tere, mint manapság. Gyakran olvasunk híreket olyan leletekről, amelyek a történeti és művészeti múlt távlatait részletesen egészítik ki vagy esetleg egészen más megvilágításba helyezik régi kultúrák keletkezésének, fejlődési szakaszainak jelentőségét.

Legutóbb a Nemzeti Múzeum új szerzeményeinek kiállítása adott nagyszabású képet arról, hogy a gyűjtés területe milyen sokirányú és sokrétű, és a tudomány korszerű módszereivel dolgozó tudósgárda milyen óriási anyagot hozott felszínre.

A múzeum hatásköre nem merül ki a kiállítások rendezésében. A közönség kívülről inkább csak azt látja, hogy például a Szépművészeti Múzeum újjarendezve megnyitotta a Régi Képtár és a modern külföldi szoborgyűjtemény kiállításait. A látogató elgyönyörködik a régi mesterek műveiben, iskolákat, irányzatokat lát, rácsodál a nagy mesterek korszakalkotó jelentőségére s a rendezés megérteti vele a művészetek történetének fejlődési láncolatát. De kevesen vannak tudatában annak, hogy egy-egy festmény meghatározása, mesternévvé való megjelölése nemegyszer hosszú évek kutatásának eredménye s hogy az egymást váltó korok műtörténeti szemlélete, a kor szelleméből fakadó ízlés más és más mestereket, más korokat, iskolákat, irányzatokat állít a tudományos érdeklődés előterébe. Az egyik kor raktárba teszi azt, amit egy következő nemzedék mesterműnek tart, nagyrabecsült festményekről deríti ki a szakember, a Röntgen és a különféle korszerű vizsgálati módszereket igénybevéve, hogy másolat vagy hamisítvány.

Emlékezzet, hogy legutóbb Pigler Andor, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója lepte meg a szakértőket és a művészetek barátait egy világviszonylatban is jelentős felfedezéssel. Ervekkal és adatokkal alátámasztva mutatta ki, hogy a velencei iskola egyik érdekes egyénisége, Lorenzo Lotto a mestere annak a festménynek, amely a múzeum leltárkönyvében mint XVI. századi németalföldi munka szerepelt.

Minden múzeumi kutatónak van témája, aminek megoldását tűzte ki feladatul,

aminek felderítése és tisztázása érdekében folytat kutatásokat. A tudós szerény és kételkedő. Amíg lelkiismerete szerint nem követte gondolatban végig mindazt, amit témája felvet, nem tanulmányozta át a szakirodalmat s szembe nem nézett az összes kérdőjelekkel, problémákkal, — nem szívesen beszél az új felfedezésről. Pedig milyen érdekes és izgalmas az az út, amely az ötlet felvillanásától kezdve elvezet odáig, hogy egy több évszázados műre, jelen esetben egy rajz alatt megszületik a tömör, meghatározó aláírás: Correggio, olasz, XVI. század.

Mert most nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy éppen a múzeum kutatótermében folyó belső munka nagy eredményeként a Szépművészeti Múzeum grafikai gyűjteménye négy darab felbecsülhetetlen értékű ritkasággal, négy Correggio-rajzzal gyarapodott.

— Négy csodálatos szépségű Correggio-rajzunk van, ame-

szült szép rajz pedig a nagy Jacopo Tintoretto, vagy fia, Domenico Tintoretto kezevonására vall.

— Az ismeretlen rajzok között húzódott meg a korai itáliai barokk egy eredeti, realisztikus látású művésze, Bernardo Strozzi. Ez is nyeresége múzeumunknak, annál is inkább, mert ezzel az új meghatározással ketőre emelkedett múzeumunk Strozzi-rajzainak száma.

Szekerények és portfóiók mélyén őrzik a grafikai gyűjtemény hatalmas értéket képviselő anyagát. A grafikai osztály világhírű kincsek otthona.

A négy Correggio-rajz előtűnk fekszik a grafikai osztály kutatóasztalán és itt fekszik egy könyv is, »Correggio's Drawings« a címe. Popham, angol műtörténész, a British Museum rajzosztályának vezetője írta. Tavaly jelent meg. De már a könyv megjelenését megelőzően Fenyő Iván beha-

tőző kezdeményezője — kortársai is feljegyezték — szorgalmasan másolta mintaképnek műveit Pármában. A pármái templom Correggio-freskójának egyik kupolaszegélyén ülő fiatal férfi-figurája, mérész, rövidülésű mozdulatban, a késői tanítvány budapesti másolat-rajzában maradt fenn.

— A Carracci-rajz önmagában is jelentékeny értéket képvisel. Számunkra pedig azért is becses, mert magyar múzeum, magyar kutató egészíti ki újabb adalékkal az olasz-barokk festészetének előzményeit, rámutatva a barokk-művészet virágzásának egyik éltető gyökerére; a correggioi ihlet fontos szerepére. A Szépművészeti Múzeum Correggio-rajzai és a Carracci-másolat, mint a mester eredeti koncepcióját őrző freskóelőképzítő tanulmányok már abból a szempontból is különösen jelentékenyek, mert a pármái freskók erősen megromlottak és ezek a budapesti rajzok most elénk varázsolják a fal-festmények eredeti szépségét.

Amikor azt kérdezem Fenyő Ivántól, próbáljon visszaemlékezni, hogyan támadt az első gyanúja és mikor gondolt arra először, hogy az értéktelenek közé sorolt rajzok között kincsek rejtőznek, mo-

Correggio: Kompozíció két nőalakkal

solyog és a következőket válaszolja:

— A művészettörténészek a látszatra értéktelen anyagot is a legnagyobb éberséggel kell átkutatnia, mert a jó rajz elmerül a silányabb lapok tömegében. Ennek a kutatómunkának legfontosabb előfeltétele a jó szem, a kellő anyagismeret. A rajz mesterének meghatározásánál az intuíciónak is igen fontos szerep jut, no meg persze szerencse is kell hozzá. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni az eredmények szigorú tudományos ellenőrzésének fontosságát.

Dutka Mária

Bernardo Strozzi: Krisztus és a samáriai asszony

lyek eddig felismeretlenül lappangtak — ezzel kezdi Fenyő Iván, a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályának 1955 óta vezetője, egy nemrég megjelent kitűnő Dürer-monográfia szerzője.

— A Magyar Nemzeti Galéria művelődésünk szempontjából eléggé nem méltatható megalakulása hozta magával, hogy gyűjteményünk anyagából a magyar grafikákat az új intézmény gondozásába adtuk át. Ezzel egyidejűleg megtartottuk a rajzrevíziót. A mintegy 90 ezer darab rajz és metszet mindegyike keresztülment kezünkön; nagyszerű alkalom a tanulmányozásra. Az értéktelenek félretett anyagból több száz darabot tudtam kiemelni, közöttük rendkívüli kvalitásúak is adódtak. Az újabbban kiemelt rajzok között olyan mesternevek szerepelnek, mint a XVIII. század nagy festősenije, az osztrák Maulbertsch, akinek legjelentékenyebb freskóműve nálunk Magyarországon, Sümegen látható. Egy kivételes szépségű XVII. századi holland rajz Rembrandt egyik legkiválóbb tanítványának, Eeckhoutnak tulajdonítható. Egy antik szoborfej után ké-

tőan foglalkozott azokkal a lapokkal, amelyekben Correggiót, a »pármái Leonardo« kezevonását sejtette. Tulajdonképpen három lapról van szó, de négy rajzról, mert az egyik lap mindkét oldalán van ábrázolás.

— Popham — mondja Fenyő Iván — könyvében foglalkozik a Szépművészeti Múzeum egy Madonna-rajzával is, amelyet a nemzetközi műtörténet olyannyira Correggio életművébe iktatott, hogy a Pármában rendezett nagy Correggio-kiállításra kölcsön is kérték. Eddig úgy tudtuk, hogy ez a Madonna a múzeum egyetlen Correggio-rajza. Popham viszont megállapítja róla, hogy nem Correggio kezétől származik, hanem a mester egyik követőjének munkája. Azé a Bernardino Gatti nevű tanítványáé, aki már kortársaitól a »Correggio majma« melléknevet kapta, oly megtévesztő virtuózitással tudta utánozni a csodálatos mester stílusát.

— Popham könyvében annál több örömmel láttam Correggio két, mindössze metszetben fennmaradt vázlatát. A szerző sajnálkozva említi, hogy az eredeti rajzok elvesztek. Nos, az eredeti rajzok nem vesztek el. Itt vannak gyűjteményünkben a reneszánszművészet egyik legnagyobb alakjának eredeti grafikai művei, amelyek azért is bírnak ritkaság-jelleggel, mert a megvesztegető női szépségek mestere általában keveset rajzolt sokkal kevesebbet, mint Leonardo, Raffaello vagy Michelangelo.

Correggioval kapcsolatos múzeum egy másik rajzával mesternévvé való megjelölés is. Újabb bizonyítéka annak, hogy a minden reneszánsz tulajdonságot életművében öszszegező, de egyben az új idő életérzését megszólaltató Correggio döntő hatást gyakorolt a barokk-művészet kialakulására. A nála két emberöltővel fiatalabb Annibale Carracci, az olasz-barokknak Carravaggio mellett legnagyobb ú

Annibale Carracci másolata Correggio egyik csaknem teljesen tönkrement alakjáról a pármái dom kupolafreskójában